

Az ember, ahogy idősödik, lassabban köt barátságot, óvatosabb azzal, hogy melyik kapcsolatba éri meg időt és energiát fektetni. Addigra rájön, hogy mindkettő nagyon is véges. Arra szintén vigyáz, kit ajándékoz meg a bizalmával, mert a bizalmat veszélyes dolog összetörni. A lélek nem forr be hegek nélkül...

Ürmös Beáta

PÁRHUZAMOSOK

A

VÉGTELENBEN

MARTINÁKNÉ KISKÖNYVTÁRA, 33.

SÁROSPATAK, 2020.

„A játszótársam, mondd, akarsz-e lenni....?”

kérdeztem *net-barátaimat*, **Ürmös Beátát, Németh Rékát, Bán Bélát, Szilágyi Szabolcsot és dr. Várkonyi Tibort.** Itt és most meghívtam őket *játsszótársnak* a Kosztolányi Dezső idézet segítségével, hogy 75. születésnapomat így tegyük emlékezetessé.

Ismeretlen ismerősként hozzuk össze közös történetünket: írjatok a velem való kapcsolatokról. Közben *gyomlálgassuk* egymás írását: tegyetek hozzá, vegyetek el belőle, s a végén kiderülhet: a szabadon száguldó egyenesek mitől válnak párhuzamosokká, és a párhuzamosok találkozhatnak-e a végtelenben?!

Életem *nyolcadfél* évtizedét a barátság – szerelem – munka szentháromsága irányította, melyek idáig jól navigáltak. Mindhárom kulcsfontosságú érzelem együtt változott, gazdagodott, színesedett velem az évek során. Az internet vénségemre hozta el a világ kitárulását. Noha *net-barátaim* nem lettek hús-vér valóságukban is részesei dolgaimnak, jóvoltukból megtanultam: nem az a döntő, hogy hol ér le a lábad a földre - azaz hol van a **tested** -, ha a **lelked** az online-térben találkozik valakivel, akkor a figyelem, a megértés, a segítség, a jó társaság, azaz a virtuális barátság is összekapcsolhat benneteket.

A világhálónak köszönhető barátaimat az élet nagy ajándékaként tartom számon, pedig nagy a tér- és időbeli távolság közöttünk. A Fertődön élő Réka és a szegedi Verke húszas-, a budapesti Bea harmincas-, és Tibor negyvenes-, a varsói Szabolcs hetvenes-, és a pomázi Béla nyolcvanas éveiben jár, de az élet hozzám sodorta őket, amikor szükségem volt rájuk. Közös pontunk az irodalom szeretete és egyféle íráskényszer, amit én csak *grafomániának* hívok - bár Szabolcs nem szereti ezt a megnevezést.

Mióta megtanultam írni, kezemnek szüksége van a motorikus mozgásra, s a kezdeti firkálgatások egy idő után szövegekké álltak össze. A számítógép ezt a folyamatot még egyszerűbbé tette, s ha hiányzik is az írásképetek vizuális látványa, megbékéltem vele, mert gyors és praktikus általa a kapcsolatteremtés. (Azért egyszer majd küldjetek egy kézzel írott levelet, hogy hiányérzetemet megszüntessük...) Az *online* röpködő üzenetek segítségével tettük az első lépéseket egymás felé. A többit az internetnek köszönhetjük, ami elég demokratikus ahhoz, hogy az ember elfeledkezhesen az olyan megszokott *dinamikus sztereotípiákról*, mint az életkor, a hely, a távolság, és megengedi, hogy *lelki rokonság* alapján kapcsolódjunk egymáshoz.

Amikor férjem betegsége csaknem 20 évre befalazott bennünket Sárospatakra, Béla és Szabolcs ütöttek rést a falon. Jancsival egy kicsit én is meghaltam, de aztán Verkének, Tibornak és a lányoknak köszönhetően az élet leszálló periódusának nyúgein való siránkozás helyett felfedezhettem a világ új megközelítését.

Verke, alias **Markovics Márkó** kiskunhalasi gimnazista, mára szegedi egyetemista, a *The 100* sci-fi sorozatom fordítója, aki már harmadik éve gondoskodik arról, hogy kedvencemként induló történet a 7. évadban is folytatásról-folytatásra eljusson hozzám. Mivel vele csak erről és magánügyekről beszélgettünk, itt most nem esik több szó róla, ám *net-barátaim* sorába ő is beletartozik, akik segítségével - 48 évnyi szoros kötelékben töltött idő után – megpróbáltam újjá formálnom magamat.

Az emberi élet nem jelent automatikus utat egy számegegyenesen, a készülődés, a kiteljesedés és a lezárás formálja kereteit. Én is *diligenter frequentáltam iskoláim egykoron* – miként Petőfi –, *készülődtem* az életre, hogy 23 évesen elérkezzem a felnőtté válásba, az önállósulásba. **Németh Réka** itt tart most. Átérem minden nyavalyáját, hiszen nem egyszerű egyszerre nekivágni az önállóságnak, munka mellett tanulni, *mama-hotel* helyett fészket rakni és karrierbe kezdeni. Annak idején nekem is fiatalságom ereje segített abban, hogy családi életem és a munkám egyszerre bontakozhasson ki. Most ez a folyamat zajlik **Ürmös Beánál**, ezért is figyelem élvezettel szárnyacsapásait, és mindez már megvalósult **Várkonyi Tibornál**... Az énidőm több mint három évtizedében gyökeret vertem Zemplénben, megkaptam *háztáji* gyermekeimet, Mártit és Pétert, s tanári pályám örömei egyre magasabbra emeltek. Emlékeinek egy töredékét ***Lélekdarabkám*** címmel foglaltam össze.

Bár 2000-ben nyugdíjas lettem, a *kiteljesedés* periódusának még ez is egy szép időszakát jelentette számomra. A magántanítványok révén nem szakadtam el a tanítástól továbbra sem, és az írás jóvoltából a kreativitás sem maradt ki az életemből. Új élethelyzetemben a betegség miatt egyszerre bezárultunk, majd az internet jóvoltából kinyílt számunkra a világ. Ez lett a ***Martinák-műhely*** közel két évtizedes időszaka, amikor megújult házasságunk is: a betegségtudat elhességére szánt írások az alkotás örömét kínálták mindkettőnk számára. Ekkor születtek meg a **Martinákné Kiskönyvtárának** darabjai: magánéleti számvetésem melletti irodalomtörténeti felfedezéseimmel és az általam csak *lányregényeknek* titulált alkotásokkal. Első irodalmi kísérletem a Zemplén 150 éves történetét feldolgozó ***Sorsok áradása*** című *regény* lett, melyet később kettéválasztottam és leegyszerűsítettem Molnár Borbála történetére ***Újhelyi poétriánk*** címmel, és ***Fényes Újhelyre***, mely kedves városom polgárosodásának története lett. Ezt követte nyírségi szülőföldemnek és Czóbel Minkának emléket állító ***A Bárókert rabja*** című *novellaregényem*. (Belül készülődöm a harmadik lányregényre ***Én, Susana Lorántfi*** címmel írandó *pataki monológ*ra, remélem, Jancsi 80. születésnapjára az is elkészül...)

Kóstolgatva határait, belekontárkodtam ezekkel az általam szentségnek tartott szépirodalomba. Nem váltam ezektől *író* nővé, csak *író* nőként teljesítettem tanári feladatomat: elfeledett értéket kutattam fel és bemutattam azokat. Élveztem az írás minden percét, s örömeimre szolgált, hogy könyv alakban és a fiamnak köszönhető csodálatos **Irodalmi Társalgó** nevű honlapomon megjelenve néhány olvasó hívet is szereztem magamnak. Ez az időszak hozta el számomra az első *net-barátokat*, **Bán**

Bélát és **Szilágyi Szabolcsot**, akik tanítói- és kortársi szerepükkel segítettek át a buktatókon.

Férjem halála vetett véget ennek a gazdag korszaknak, és én ismét fordulóponthoz érkeztem: meg kellett találnom új utamat, amit távol élő gyermekeimtől támogatva, de egyedül járok. Az első fogódzót Czóbel Minkának köszönhettem, a róla írott könyv révén talált meg **dr. Várkonyi Tibor**. És az univerzum sem hagyott cserben, fiatal segítőköt küldött nekem: **Ürmös Beát** és **Németh Rékát**, akikre akár *légből, avagy a végtelentől kapott* unokaként is tekinthetek. Kis barátnőim el is fogadták ezt a státust, és *net-barátságukkal* tovább is léptek ezen a fokon.

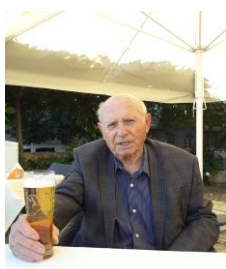
Mi heten valójában egymástól függetlenül, egyenes vonalként járjuk a magunk útját, melyek attól párhuzamosak, hogy nem metszik egymást. Euklidesz az Elemek 5. posztulátumaként megfogalmazta ugyan a párhuzamossági axiómát, amit aztán sem Bólyai János, sem Lobacsevszkij nem fogadott el. A *projektív* geometriában ezért ezek szóba sem kerülhetnek, de a párhuzamosok vizsgálatával foglalkozó *affin* geometria szerint csak azok az egyenesek számítanak párhuzamosoknak, melyek a végtelen távoli pontján valahol metszik egymást. (Bekezdésem ezen mondatait szeretettel küldöm az égi gimnáziumba Rétháti Gabi néninek, középiskolás korom matematika tanárának, ő érti, miért...)

A megfoghatatlan *végtelenről*, a végtelenített egyenesekről való gondolatok nemcsak a matekosok számára érdekes, metaforaként a bölcsészeket is izgatja. Karinthy Frigyes Mennyei riportjában írta: *Itt, közvetlenül mellettem szaladnak össze a sokat vitatott párhuzamos vonalak. Ebből tudom, hogy a Végtelenben vagyok. Kant közli velem, hogy ezek a vonalak, szögek, mértani és matematikai kategóriák konvenciók, csak az emberi értelem teremtette és alkotta őket. Olyanok, amilyenek,.. ha akarom, találkoznak, ha akarom, nem találkoznak.* Velem Kant még nem állt szóba, mert más irányban csatangolok az időben és a térben, de *net-barátaim* egyenes vonalai – ha nem is egyszerre – időnként megérintenek, hála a könyveknek és jól fejlett grafomániánknak. Ennek kiderítése *jó multság* lesz, így különösen, hogy *nem csak férfimunka...*

Először a hajdani falurádiós riporter, **Bán Béla** talált rám, amikor – túl a hetedik x-en - első könyvét írta. **Szamoskér** édesapám faluja, gyermekkorom menedéke: ott élő rokonaim segítettek átvészelni szüleim válását és következményeit. A Kölcsey által *szókének* látott Szamos partján lévő kis település majdnem a világ végén van, s mégis az eszmélkedést jelentette számomra. Városi gyerekként az évente ott töltött néhány hónap alatt kaptam meg kemény beavatásomat a rám váró élet ellentmondásaiba, s itt fedeztem fel a bennünket körülvevő természet szépségét is. A folyó partján le tudtam

győzni víziszonyomat, a *palajon* eltöltött forró nyarakat kellően enyhítette, amikor bokáig-térdig belemerészkedtem, hogy a kis sujkolófával segítsek Piroska nénémnek tisztára verni az oda lecipelt ágyneműt, szőnyeget, ruhaféléket. A szamoskéri napok ültették el bennem azt a vágyat, hogy valahogy rögzítsem a falusi élet munkáit, ám nem lettem néprajzos, a tanítás vágya mélyebben fészkelte bennem.

Ottani önfelelt pillanataimat **Bán Béla** írásai örökítették meg helyettem, s tudatosították az azóta már eltűnt életformát. Könyveiben ő is gyakran kanyarodott ide vissza. Mindezek közt legkedvesebb számom ***Az esperes*** című regénye, ami a falu történetének egy szeletét dolgozta fel krónikáirói pontossággal és magas szintű beleérzéssel. Újságíróként ez lett az első regénye, s nemcsak azért szeretem, mert a XX. század elején játszódó eseményeknek szereplője a kis Szász Guszti, majdani és hajdani édesapám, aki tudása révén, magasabb iskolával elsőként emelkedett ki az itteni szegénységből. Béla az emberi mozzanatokra építette Kér történetét, melyben azonban önálló szereplővé vált az ottani táj, az Ecsedi láp világa, s felidézte számomra mindazt, ami nélkül ma jóval szegényebb lennék. A szülőföldhöz való szerető kötődést így tanította meg nekem. Minthogy még kéziratban *gyomlálgathattam* ezt a könyvét is, a többszöri olvasás révén feltárult minden rétege. A szöveg felidézte számomra mindazokat az ismereteket, amit rögzített egyéb, dokumentum értékű írásaiban: a ***Szamoskéri harangszó***ban, a ***Szamoskéri hétköznapiak***ban, vagy ***A jobbágy unokájában***. Az idén, 2020-ban mindezeket megfejeltte egy újabb könyvvel ***Az Öreg*** cíművel, amelyben érdekes történetek segítségével életútjának egy újabb szakaszát összegezte.

Bár már néhány órát egyszer egy könyvbemutatón együtt töltöttünk, amikor barátaim halott lányának, Bessenyei Nórának kéziratot hagyatékát verseskötetté rendezve bemutattam azt, ismeretségünk elmélyülését mégis a világhálónak köszönhetem. Béla tovább bővítette az *irodalmi barátság-láncot* FB-os bejegyzéseivel, könyvajándékaival. S ez a kapcsolódás visszafelé is jól működik, **Finta Éva** barátnőm és Béla már nélkülem is járják az irodalmi barátság útját.

A ***Hékula*** című könyvemben így rögzítettem Béla inspirációjának lényegét: *első generációs értelmiségként úgy vált a szellem emberévé, hogy közben nem tagadta meg a gyökereit. Számomra tanítóink nemzedékét szimbolizálja tudásvágyával, empátiájával, bölcsességén átütő humorával... Szerencsés volt, hogy munkája hivatássá vált: nem kint, hanem örömet hozott számára. Amikor váltani kényszerült, a teljesen eltérő életformában is megtalálta új feladatát, kocsmárosként*

közösségteremtővé vált. 70 évesen megpihenhetett volna, de nyugtalan szellemének újabb kihívásra volt szüksége: a teremtés örömét már nem tudta nélkülözni. Kipróbálta hát magát íróként, könyveivel irodalmi magaslatokra emelkedett. Ezzel nemcsak idejét múlatta, hanem értéket is teremtett. Mint egész életében...

Szilágyi Szabolccsal a közös *alma mater* és **Nyírbátor** összekapcsolhatna, de sem gimnazistaként, sem azóta nem találkoztunk, Béla jóvoltából találtunk egymásra. Amikor barátja felhívta figyelmünket a MEK-re feltöltött **Visszapillantó tükörére**, izgalommal olvastam a *fatornyos kis falumról*, édesapámról, Levente bátyámról szóló részeket. De nemcsak a diáktársra voltam kíváncsi, hanem az újságíróra is, hiszen egy időben a rádió varsói tudósítójaként napi vendég volt sárospataki életünkben. Amikor a világhálón megtaláltam, már Varsóban élt, a rendszerváltáskor azt választotta hazájának. Ettől kezdve naponta szállnak az emilek, mint a darvak Sárospatak és Varsó között, családtaggá vált ő is, mint Béla – szintén *grafomániás* Matyi unokám is kapcsolatba gabalyodott mindkettőjünkkel.

Szabolcs rengeteg energiájával bennünket is mozgásra készítetett. Műfordításra serkentette a férjemet, ki-kiráncigálva ezzel a betegségből, én pedig *első olvasóként* és konzulensként gyomlálgattam könyveinek egy részét. Ezekről - **Fruzsina hol vagy, Tábortűz a Halálvölgyben, A jancsár visszatér, A postaudvar titka, A béke démonai, Barlangrajzolatok** - mint ahogyan Béla könyveiről, nem írok itt részletesen, már megtettem a **Személyes irodalom** és a **Hékula** című könyveimben, melyek megtalálhatók a honlapomon. Szabolcs újságíróként *felelős írástudóként* írta politikus portréit, s így használja tudását fikciós regényeiben is. Ez a tulajdonsága tette őt a Mosolyrend nagykövetévé, és a lengyel-magyar barátság fáradhatatlan szervezőjévé.

A Sorsok áradása, A Bárókert rabja, Hékula című könyveim írásakor – Jancsi mellett, majd egyedül is – ő segített a legtöbbet. Nemcsak az elütéseket tartotta számon, felismerte és megdicsérte ötleteimet: az események láttató leírását, a korhű és szép nyelvet, a költőnők fejlődésének felépítését, a néprajzi elemeket, a történelmi háttér kibontását. Talán ő volt az egyetlen, aki észrevette és értékelte a Molnár Borbála történet felvezetéseként használt *boszorkány-dráma* dramaturgiai szerepét, és a Czóbel Minka novellákat összekapcsoló *epiploké* stilisztikai különlegességét. Számtalan formában erősített meg abban, hogy jó úton járok, és folyamatosan szerette volna nagyobb nyilvánosság elé tárni regényeimet, de nekem már azokhoz nem volt kedvem, elegendő volt az írás öröme.

Közös *projektjeink* is lettek, melyek közül számomra a legemlékezetesebb a lengyel költőnő, **Ewa Maria Zelenay** felfedezése. Nyelvtudás hiányában ***A csillagokhoz félúton*** című kötet verseit Szabolcs fordításában magyarul olvashattam, de érzelmekkel megjelenített világa – túl a távolságon, az eltérő világlátásunkon – nagyon is ismerős volt, otthon voltam benne. A költőnővel a világhálón – használható nyelvtudás hiányában - csak ikonokon keresztül érintkezünk, leveleimet a fordító programra bízom, de büszke vagyok arra, hogy kétnyelvű kötetüket a honlapomon is olvasható írásom vezeti fel, s így világhálón összekapaszkodhattunk mi hárman, amit a XXI. század egyik csodájaként élek meg.

A ***Hékulában*** így összegeztem Szabolcs rám gyakorolt hatását: *A rokonléleknek kijáró empátiával figyelem, Jancsi mellett talán a legtöbbet ő érez meg írásaimból. Élvezem a világ iránti szeretetét, humorát, dinamizmusát, ahogyan saját dolgait intézi és amivel mindenkit feladatra serkent, aki közelébe kerül. Tetszik, hogy 75 évesen is realista, csak annyit foglalkozik életkorával, betegségével – mert azok is vannak! – amennyi szükséges. Kívánom, ne veszítse el alkotó erejét és kedvét, és erősítse meg őt az a tudás, amit egy angol sci-fi írónál felfedezett: „...ha jó fa volt, ha tisztességes és becsületes életet élt, biztos lehet a halál utáni életben...majd reinkarnálódik, és ötezer tekercs wc papír lesz belőle...”*

Amikor egyedül maradtam, a férjemnek írott ajándék regényem jóvoltából ismertem meg **dr. Várkonyi Tibort**. Ő nem irodalmár, hanem jogász és jeles családfakutató. Első irodalmi próbálkozását még álnéven írta – ***Sára, Hágár és Mária fiai, avagy História Tyrustól Auschwitzig*** –, melyben a megtalált gyökerek segítségével a zsidóság európai történetét különleges formában összegezte. Már saját nevével jelzett családtörténetében (***A megtalált anya***) pedig arra vállalkozott, hogy szépanyjának, a családból kitagadott Beck Amáliának sorsát megismertesse. Minkámat olvasva megkeresett, hogy a Czóbelek és Beck Paulina kapcsolatában új adatokhoz juthasson. Ebben nem segíthettem, mivel – szépirodalomban megengedhető módon – éppen Paulina esetében mentem szembe a valósággal, de egy nagyszerű *net-barátra* akadtam személyében, akitől sokat tanultam.

Nagyon szeretem az írásait, mert különlegesek. Történelmileg hitelesek, hiszen korabeli forrásokból dolgozik, és nem enged ellustulni: aktív részvételt követel az olvasótól. Sokáig a kedvencem a ***Négy király, egy szultán*** volt, amiben valóságos és fiktív forrásokon keresztül tárta fel a magyar történelem Mohács környéki eseményeit,

de mióta ismerem a Hunyadi sasfőkről, Corvin Jánosról írott könyvét, már az van az első helyen. Az a szemérmes-férfias líraiság, ami áthatja *Az utolsó Hunyadi*, korábban már fel-felbukkant történelmi novelláiban, de itt uralkodóvá vált.

Róla is részletesen írtam a *Hékulá*ban, azokat nem akarom megismételni, csak a rám gyakorolt hatását emelném ide: *Mióta nincsenek magántanítványaim, hiányzik az életemből a fiatalok által közvetített frissesség. Várkonyi Tibor megjelenésével kifújta belőlem az Esterházy Péter-féle "savanyú búzú öregség" kínját, s rászorított a módszeres internetes kutatásra. Tetszik felfedezett világa, otthonosan érzem benne magam, izgatottan várom a folytatást, látom: „éber elméje” őt már nem hagyja nyugodni. Kívánom, hogy megtalált gyökerei segítsék további kalandozásaiban, ne csak jól rögzítsék, vegyék fel és tárolják a létfontosságú vizet és ásványi anyagokat, szintetizáljanak elegendő citokinint, hogy azok szabályozhassák az újabb hajtások növekedését....*

Ennek hangja tért vissza abban az *50 (-100) esszé*ben, ami a koronavírus miatti kényszerű bezártság idején született, s ami napi olvasmányként enyhítette az én karanténomat. Lehet, hogy Tibor ezeket csak időtöltésnek szánta, de általuk különleges portrét rajzolt önmagáról: bemutatta érdeklődési körét és szembesített markáns véleményével. Változatos tematikájával, képeivel, zenei ötleteivel új szemszögből tárta fel a világot, magához bilincselte, állásfoglalásra késztetett, miközben tanított, nevelt és szórakoztatott. Jó volna ezeket is kötetben látva újraolvasni.

S a csoda folytatódott a lányokkal, akikkel irodalmi blogjaik hoztak össze. Ők nem ismerik egymást, de talán beleolvastak egymás írásaiba, és Bea ajánlja is olvasóinak a *Könyvfikusz*t. Velük sem találkoztam eddig, őket is csak az irodalomnak köszönhetem. Közös szenvedélyünket tápláló motívumok azonban – korunkból eredően – másfélék: Réka a könyvekbe menekül a világ elől, Bea emelkedetten és kritikusan értékeli az abból felfogottakat, én pedig azzal színesítem a mindennapok szürkeséget. Kettőjük különbségét blog-ikonjaik nagyon jól megmutatják. A világra rácsodálkozó naiv kislányt Réka választotta *alter ego*jának, és a fotózós szobor mellé – mintegy kihívásként - Bea állt oda. Vajon mi mozgatta őket ebben?

Réka a rejtőzködőbb, egyetlen fényképet tudtam kicsikarni tőle, elbújik a szavak mögé. Bea saját készítésű felvételekkel illusztrálja ugyan bejegyzéseit, mert az írás mellett a fotózás is szenvedélye, de azokon soha nem ő volt a főszereplő, csak a táj távoli része. Gyermekeinek megszületése aztán őt is kinyitotta, anya-fia képei erről tanúskodnak...

Szerencsére a blogokban nem ilyen szűkszavúak, írásaik legvonzóbb jegyét éppen a jól kitapintható személyességben találtam meg. Meghajtottam előttük a fejemet, és ráébredtem szakbarbár mivoltomra: az irodalomba végérvényesen bezárulva csak azon keresztül – egyféle ketrecből - szemlélem a világot. Látásmódjuk újszerűsége azért is tetszett, hiszen az érettségivel befejezték az irodalomról szóló tanulmányaikat, választott szakmájuk révén – közgazdász és informatikus – pedig messze is kerülhettek volna attól, ha a belsejükben nem lett volna meg az olvasás iránti igény. Mindenféle komolyabb előtanulmány, vagy irányítás nélkül – talán éppen azért?! - saját erejükből mégis olyan messze jutottak, amivel nekem is tudtak újat mondani. Filológiai pontatlanságuk ezek miatt vált feledhetővé. Felfedezésük első örömét – amikor még nagyon keveset tudtam róluk – **Blogolok** címmel a honlapomon összegeztem.

*Könyvfikusz, vagy Babó Buca a fertődi Németh Rékát takarja, aki 17 évesen választotta az önkifejezés eme formáját. Diák és írópalánta – jellemezte magát a bemutatkozásában, hangja régi sátoraljaújhelyi tizenéves mezős tanítványaim tisztaságát, kíváncsiságát, vágyakozását és tétovaságát idézte meg. Soproni nemzetiségi iskolában és egyetemistaként többnyire német nyelven kellett helytállnia. Blogjával eleinte magyar nyelvét akarta formában tartani, miközben olvasmányélményeit is rögzítette. Mottója aztán ennél többet ígért: *Elveszünk a könyvekben, de ott is találjuk meg magunkat. Ezt is teljesítette.**

Meglepett az a tudatosság, amivel tizenévesként megfogalmazta írói hitvallását, és olvasóinak segédanyagokkal könnyítette kezdő lépéseit, amelyet kiegészített a könyvkiadók szerinti csoportosítással. Azóta kiderült, hogy ez utóbbira azért lett szüksége, mert a kiadók is szerették írásait, szívesen küldték el új regényeiket recenziálásra. Az a fél évszázad, ami köztünk feszül, nem teszi lehetővé, hogy azonos

legyen az érdeklődésünk, annál is inkább, mert ő inkább a kortárs irodalom korosztályának szánt darabjai felé fordul. De találtam közös pontokat, és üde stílusával a tőlem távol eső szerzőket és témákat is fogyaszthatóvá tette. Az *irodalmi kánontól* való elszakadásomat tulajdonképpen ő indította el, melynek első eredményeit a **Szemüveges majom** című könyvemben mutattam be.

A halványlila alapú, minőségi külsejű **Akarsz-e játszani?** bloghoz is az irodalmi részek vezettek, maga a cím is Kosztolányi Dezső verséből származik. **Ürmös Bea** játéka azonban ennél jóval több és bonyolultabb. Informatikusként olyan trükköket tud, amit igazán – gyenge technikai tudásommal – még most sem tudok tökéletesen megfejteni, és nemcsak az irodalomra koncentrálni. Érett és sokszínű egyéniségét már bemutatkozása előre vetítette: *Író. Utazó. Fotós. Könyvmoly. Álmodozó. Örökmozgó. Felfedező. Természetjáró. Csokifüggő. Ezen a blogon sok mindenről gondolkodom – társadalmi témákról, tipikus jelenségekről, lélekről, karrierről, egészséges életmódról, boldogságkeresésről, minimalizmusról. Az életről. Írok hangulatokról, érzésekről, személyes élményekről. Hajlamos vagyok az iróniára. Nem megoldok és megválaszolok, hanem felvetek és megvizsgállok. Talán felébresztek benned valamit.* Blogja pontosan ezekről szól, egyszerre szórakoztató és elgondolkodtató módon.

*Vagányságával, gondolkodó lényével és egyedi stílusával fogott meg. Már nem pályakezdő, évek óta dolgozik, és férjnél van, akivel közös blogjuk van angol nyelven **Our Wanders** címmel. Fél éve egy kisfiú boldog mamája. Saját blogjának menüje egyéniségének megfelelően széles horizontú, a Lélek-Társadalom-Utazás-Életmód-Könyvek-Történetek témakörök ezt jelzik. Talán nem is tudja, különleges személyiségtérképet adott mindezekkel magáról olvasóinak. Első perctől kezdve játszótársának éreztem magam, hiszen a szubjektív, de tartalmas bejegyzéseket mindig kérdéssel zárta: nekem az adott témáról, könyvről, felvetésről mi a véleményem?!*

Különleges játszótér lett Bea számára a blog: játszik olvasóival, önmagával - könyvkihívása ennek szép példája – és a több éve tartó, heti rendszeres jelentkezéseivel uralja önmagát. (Hogy ez a rendszeresség milyen kemény munkát takar, azt csak az tudja, aki maga is megpróbálta...) Örülök, hogy ilyen gyöngyszemre akadtam: egy fiatal *rokonlélekre*, aki könnyebbé teszi számomra a mindennapokat. Számára is nagyon fontos az írás, azon szűri keresztül a világot, s közös *mániánkat* Anthony de Mello szavaival enyhítette: *A madár nem azért dalol, mert valami mondanivalója van. Azért dalol, mert dala van.*

Elsőként az utazásait próbáltam végigjárni. Irigykedtem is persze, hiszen hetven felett már aligha lesz ilyen kalandokban osztályrészem, de leírásaival és fotóival egyedi virtuális élményekhez juttatott... *ötletek, tippek, élmények... vagy csak merengések arról, hogy mit jelent és mivel tesz gazdagabbá minket az utazás.* Talán az irodalomban előrébb járok, mint ő – magyartanárként ez szégyen is lenne, ha nem így lenne – és az, hogy ő is figyel a női szerzőkre, tetszett. Szeretem írásai finom humorát, ironiáját és önironiáját, de legizgalmasabbak számomra filozofálásai lettek: tudatos, élete elején álló kíváncsi emberként sejtett meg olyan igazságokat, amire én csak életem vége felé jöttem rá. (Ez a biológiai akceleráció szellemi láttelete?!)

Valahol arról elmélkedett Bea, hogy az írás és a szerző nincsenek látható kapcsolatban, hogy nem lehet azokból kihámozni, milyen is az egyénisége. Erre azonban mindkettőjük blogja a cáfolat. Soraik mögül is ki-kivillan az a lány, aki nyitott szemmel jár, felfedezi az élet csodáit, véleménye van a körülötte lévő világról és rendíthetetlenül járja a maga útját, vállalva annak minden terhét és örömét.

Helyénvalónak tűnt, hogy kapcsolatot kerestem velük, és bejegyzéseik, valamint a *messengeren* zajló írásos párbeszédeink jóvoltából sok mindent megtudhattunk egymásról. Óvatos kérdéseimet nem vették tolazkodásnak, véleményt cseréltünk írásainkról, a világ dolgairól, életünk eseményeiről. S lassan az is kiderült ezekből az üzenetekből, hogy ők hogyan látják a világot, milyen szabályok szükségesek biztonságérzetükhöz, amivel megkönnyítették az én útkeresésem. Az internet tehát újra megajándékozott mások felfedezésének örömeivel, ami már gyakorló tanárként is kedvenc szórakozásom volt.

S ahogyan azt jó stílusú bejegyzéseikből sejtettem, nekik is megszülettek első regényeik. Egyéniségük eltérő voltát ezek is tökéletesen megmutatják. **Réka** még középiskolásként kezdte el írni trilógiáját – **Tündéri - Angyali - Ördögi** címmel – aminek csak első része teljes, a többi vázlatos. De elismerésemet már ezzel a félkész munkájával is kivívta, tizenévesként - nem akárhogy – végig vitt egy történetet. Írása igazi *fantasy*: időutazás, helytörténet és misztikum találkozik össze benne. Mivel csak két fejezet volt gépelt formában, rávettem – remélem, nem túl erőszakosan – az első kötet 200 oldalának begépelésére. Örülök, hogy megtettem, mert nemcsak a történeti háttér érdekes (a XXI. századi és a XVIII. századi Fertőd), a könyv *játszótársam* lelki fejlődését is magában hordozza egyféle naplóként. A nyelv-zene-matematika szoros hármasában élő szerzőnek lenne mondandója, ha istenigazában nekidurálná magát! Ifjonti tűz hatja át sorait, amit a helytörténet konkrétságával izgalmassá, a tündéri világ megteremtésével pedig légiessé tehetne.

És a szálak itt már számomra maguktól is kuszálódtak! Miközben Bea könyvkihívásának eleget téve Esterházy Péter *Harmonia caelestis* című könyvét újraolvastam, jobban ráhangolódhattam a **Tündérre**. Remélem, hogy Réka majd, a felnőtt kor kezdetén, amikor túl lesz ennek az átmeneti időszaknak a keservein, és a FOMO mindent azonnal akaró világán, újra kézbe veszi írását, hogy ne vesszenek el az abban meglévő értékek.

Bea - kihívásként - egyetlen hónap alatt írta meg **Úton** című regényét, amiből a kész író teljes fegyverzetben pattant ki, mint *anno* Zeusz fejéből Pallasz Athéne. Az utóbbi évek napsugaras olvasmányélménye ez lett, pedig egyszerű a sztori. A harmincadik életévéhez közeledő, látszólag beérkezett, ám sorsával elégedetlen Lili útja Budapesttől Ausztráliáig vezet, miközben végigjárja megtisztulásának belső útját. A történetet Lili monológja közvetíti számunkra, s a narrációt megtörő párbeszéd, a gyönyörű, izgalmas és láttató leírások jóvoltából az olvasó beleszeret Ausztráliába. A szereplők jól megformáltak, kiegészítik és ellenpontozzák a főhóst, általuk mondja el Bea gondolatait a barátságról, szerelemről, munkáról, szabadságról, erkölcsről, otthonról, boldogságról és hiányokról. *Játszótársam* nagy beleéléssel mutatja meg regényében a női sors sokrétűségét, az élet fintorait, de nem lett belőle feminista írás, mert férfi hősei is szerethetőek, akár kicsik, akár nagyok. Fiatalos, friss stílusában helye van minden stílusrétegnek és minden hangnemnek, egyediségével a magyar nyelv szépségét, kifejező erejét pontosan közvetítette. Aztán beizzította magát, és a könyv kiadásához és népszerűsítéséhez szükséges lépéseket olyan profi módon tette meg, hogy csak ámultam: akár ebből is megélhetne. Azóta *első olvasóként* gyomlálhattam újabb regényének, a **Lila cipellőknek** kéziratát is, amivel Kaliforniába utaztam, és az *írói én* sokszínűségét újból megízlelhettem.

Gazdagabb lettem általuk, mert *játszótársaim* regényei kézzelfoghatóan megmutatják nyelvünk hagyományait és szépségeit, és annak változó voltát is. A német és angol nyelv árnyékában született magyar nyelvű művekbe ugyanis szép csendben betüremkedett az idegen nyelv is a maga szabályaival. A globalizációban így indulunk el egy világnyelv felé?! Míg azonban idáig jut a világ, marad a magyar nyelvű blog, regény. Nekem különösen, aki anyanyelvembe zárva, idegen nyelvek ismerete nélkül kóválygok kisunokáim XXI. századában. De ennek is van pozitív hozadéka *net-barátaim* jóvoltából...

Mert a barátság fontos eleme a kölcsönösség, mindkettőjüktől sokat kaptam én is. Amikor elküldtem nekik regényeimet, figyelemfelkeltő írásaikat blogjukban tették közé.

Ide másolom a Czóbel Minkáról írottakat, eltérő egyéniségük, ismeretanyaguk szintje és az abból következő világlátásuk így öltött testet ezekben:

Ürmös Bea ... *A Bárókert rabja* egy novella-regény, a kevésbé ismert költőné, Czóbel Minka életét dolgozza fel. Te sem hallottál még róla? Még eddig én sem. Nem is értem, miért. Ja, de. Grófnő volt. Gróf is, nő is, olyan, aki ráadásul még férjhez sem ment. Nem ilyen költőket várt és bálványozott ez a kor. Czóbel Minkával, azt hiszem, nem tudtak mit kezdeni, így inkább elfelejtették.

De ki is volt ő? Grófkisasszony, aki egy szabolcsi faluban született és nevelkedett, több nyelven beszélt, a Sorbonne-on hallgatott előadásokat, és a kor emberéhez képest olyan művelt volt, amitől még manapság is óva intik aggódó pszichológusok a nőket. Mert szegény férfiaknak még a végén kisebbségi komplexusa lesz mellettük. Ezt meg senki sem akarhatja, ugyebár.

Minka a Nyugat előfutára. Az elsők közt írt szabadverseket Magyarországon, átvette a franciák dekadens stílusát. A Bárókert rabja nemcsak Minka életéből ad ízelítőt az egymás után fűzött novellákban, hanem a verseiből is. Élete egy-egy mozzanatának kiemelése, a témához kapcsolódó versek idézése, közelebb hozta és megszerettette velem Minkát. Egy kíváncsi, gondolkodó lány alakját bontakoztatta ki, akit sok minden foglalkoztat, aki képes kilépni a megszokottból, kérdéseket feltenni, új utakat keresni, miközben csendben küzd a meg nem értettséggel és a magánnyal. A magányról szól az a verse is, ami leginkább megérintett. **(Az üvegfal)**

Vannak érzések, amelyeket képekben könnyebb megfogalmazni, mint szavakkal körülírni és elmagyarázni. Minka képei pedig gyönyörűek, még a fájdalomon is átszűrődik a szépség és a természet szeretete. Minka írt, mert író volt, írt anélkül, hogy népszerűséget vagy siker várt, vagy kapott volna érte. Még élete végén is csak igen visszafogott elismerés jutott neki, és ő nem is küzdött ilyesmiért. Csak írt, mert mást nem tehetett, mert az írásban találta meg a teljességet.

Németh Réka...Századforduló elvesztegetett tehetsége - Martinák Jánosné - Sosem jutottam volna hozzá ehhez a novellaregényhez, ha nem tartozna Enikő néni (én így szoktam hívni) lelkes blogolvasóim táborába. Generációkon átívelő barátság a miénk, mely az irodalom és az alkotás szeretetén alapszik. Mai könyvünk azért esett jól, mert barátságokról, és egy elfeledett írónőről szól, akiről sose hallottam volna, ha nem találkozom ezzel a novellaregénnyel.

Történetük: Czóbel Minka életének epizódjait követi fiatalkorától egészen öregkoráig. A tehetséges bárókisasszony világi nevelésének köszönhetően beszélt franciául, németül és angolul, ezekről rendszeresen fordít oda-vissza, járt a Sorbonne-ra,

irodalmi körökben is megfordult, de a szülői ház mindig hazahúzta. Sosem ment férjhez, de két emberrel is szoros kapcsolatban állt, amolyan lelki társak voltak egymásnak. Munkásságával megelőzte a Nyugatosokat, és pont a koraiság és a modernség miatt nem ismerték el.

Nagyon inspiráló volt a számomra ez az életregény, ami ugyan nem önéletrajz, hisz regényes formában tárja elénk a szerző Minka életének egyes szakaszait, mégis elhittem róla, hogy így történt. Eleve is szeretem a századfordulón játszódó könyveket, és ennél is élveztem a korbéli elhelyezkedését. Ugyan keveset említi a politikát és az aktuális helyzetet, csak ott, ahol szükségét érzi. Meg hát egy eldugott kis szabolcsi faluban távol marad a fontos eseményektől. A történetünk helyszíne azonban nem csak az anarcsi kúria, hanem járunk egy osztrák fürdőhelyen, a Lomnici csúcsnál, Erdélyben és Párizsban is.

A könyv jelzője kétkezes, ami becsatolásokat takar Minka műveiből. Enikő néni előszeretettel építi be Minka műveit a szövegbe (természetesen helyenként mai helyesírásra átírva), hogy ezzel is azt az érzést keltse, hogy Minka egy valódi ember volt, valódi érzésekkel. Ugyan néha egy kicsit elütött az eredeti szövegtől, és az elején nem igazán éreztem rá az ízére, a végén már tudtam sodródni az árral.

De hogy ki is volt Czóbel Minka?

Nagybirtokos család harmadik gyermekeként született egy kis szabolcsi faluban. Külföldi nevelők, majd később a Sorbonne-i tanulmányai hozzájárultak a nyitottságához. Verlaine nagy kedvelője, és nagy hatással volt rá a munkássága. Nem véletlenül nem értették meg itthon, hisz Magyarhonban akkor még ismeretlen volt a szimbolizmus. Sosem ment férjhez, de mély barátságot ápolt Justh Zsigmonddal, aki nem melleleg a magyar irodalomtörténet jeles alakja. Inspirációja és bátorítása sokat hozzájárult munkásságához. Sajnos, egy TBC félbeszakította ezt a kapcsolatot, és vissza is vonult a nyilvánosságtól. Bogaras és csúnya vénkisasszonynak tartották, de talán azért, mert nem tudott volna megfelelni a kor elvárásainak. Mély barátság fűzte Helen Büttner berlini festőhöz, akivel a hölgy haláláig együtt is élt. A külvilág ezt nem nézte jó szemmel, hisz „Bob” meglehetősen különc szerzet volt. Művészlélekként rövid hajú volt, és férfimód ülte meg a nyeret. Egymás lelki társai lettek, a többi meg maradjon az ő titkuk.

Idézetek

„Ne ragadjon le a felületes kedvtelésnél, az soha nem fogja őt kielégíteni, komolyan fogjon hozzá a költészet műveléséhez. Sokkal boldogabb lesz az élete, ha öntudatosan halad egy bizonyos cél felé.”

„Egy pillanatra vágyakozva gondolt arra, hogy ilyen körülmények között éljen, de aztán visszatért a realitásokhoz: otthon is vannak könyvek, és megvan neki a legfontosabb, a szabadsága. Az íráshoz nem is kell más.”

„Tudja, mi hibádzik itt nekem a legjobban? Hogy senki, de absolute senkivel nem beszélhetek azon dolgokról, amelyek legjobban érdekelnek.”

„Minka megértette, az ő dolga az írás, majd az idő eldönti, mit érnek sorai.”

Mínthogy lányregényeimmel nem írói babérokra törtem, hanem irodalmunk elfeledett alakjait akartam újraéleszteni, ezek a recenziók fontosak lettek számomra, mert ezt a célt szolgálták. És természetesen igazi szívsimogatásként éltem meg őket, ahogy rám hangolódtak. Megerősítették azt, amit az angol Milne Micimackójából tudok: *a barátságot nem lehet betűzni, csak érezni.*

Minden életkorban alapvető emberi szükségletünk, hogy szeressenek és szerethessünk, mert ez hordja magában a boldogságot, ami után egész életünkben sóvárgunk. Ez a világ számolatlanul hozza az emberi kapcsolatokat, de nem kedvez a barátságok elmélyülésének. Egyes vizsgálatok szerint az ember cirka 400 barátságot köt életében, melyekből alig 10-15 marad meg tartósan. A közösségi oldalakon ezt akár tetten is érhetjük. Az iwiwen – 15 évvel ezelőtt - még számolatlanul jelöltem be az ismerősöket, a facebook oldalamon már csak azok vannak jelen, akik maguk jelentkeztek be hozzám, s így is már régen túl vagyok ezen a számon. A gyermekkorból őrzöttek mellé felsorakoztak a családtagok, a tanítványok és kollégák, és a nyugdíjas lét útitársai. Közülük már kevesen felelnek meg a barátság platonai – *egyenlőség, hasonlóság, erényesség* – kritériumainak, de fontosnak érzik ismeretségünket. Néha átpörgetem őket, s rájövök, hányal nem volt és ma sincs semmilyen kapcsolatom, de nincs szívem senkit sem hátrahagyni. Illetve mostanában azokat, akik nagyon túltengenek, nem követem...ez a szellemi önvédelem Martinákné módra?!

Az ismeretségi szintek persze nagyon különbözőek, de ez így jó. Tibor egyik esszéjében találtam rá a *Dunbar-számra*, mellyel Robin Dunbar (1947) méri a fenntartható, stabil és kölcsönös szociális kapcsolatokat. Eszerint 50-150 fővel kerülhetünk ismerősi szintre, 1-50 fővel szoros kapcsolatba, melyben szintén vannak fokozatok. Ma már tudom, internetes kapcsolatban olyan emberekkel is lehet élvezettel kommunikálni, akikkel nem biztos, hogy a személyes kapcsolat működné. Mert ahogy öregszik az ember, egyre jobban bezárul. Félti privát szféráját, nincs szüksége semmitmondó időtöltésekre, melyek nem felszabadítják, hanem feszültséggel töltik el.

De ha még fontosnak érezzük *társas lény* mivoltunkat, elzárkózásunkat oldhatják az internetes barátságok, melyek fizikai közelség nélkül is segíthetik az önfeltárást és a

kitárulkozást. Azt mondják az okosok, virtuális mederben rózsaszínűbb a világ, mert a társadalmi szokások nem korlátozzák annyira a viselkedést. Arra azonban már rájöttem: akár *offline*, akár *online* éljük meg a közös élményeket, szellemi kapcsolat nélkül nem azok rögzülhetnek. *Net-barátaim*től ezt kaptam ajándékba, ezért nem váltam *digitális remetévé*....

Idáig jutottam az írásban, amikor írásomat – Tibor kivételével - elküldtem nekik. Azt szerettem volna, ha beleírnak, kommentálnak, kijavítanak, vagy tovább viszik a szálakat. Sajnos, nem igazán volt a pillanat ideális, a koronavírus karanténba zárta a világot, mindenki vesztésként élte át ezeket a napokat, melynek mértékét és fokát egyénileg szenvedte meg.

A gyesen lévő **Bea** férje munkája és kislánya miatt aggódott: mi lesz Tomival, ha eszmélkedése fontos időszakában szülein kívül nem találkozik senkivel?! **Réka** pályakezdése megtorpant, amit nemcsak egy elhalasztott műtét, a távollévő kedves hiánya is nehezített. **Szabolcs** szemműteteit egy agyvérzés követte, s felgyógyulását a karantén nagyon megnehezítette. Az internet jóvoltából azért megsimogatták az én szívemet is kedves kis lányunokái, akik a ház elé molinóval vonulva biztatták a nagypapát. **Béla** új könyvének megjelenését állította meg a járvány, amit nehezen viselt, ezért életét áttelepítette a virtuális valóságba. Naponta posztolt valamit a fészbukon, hogy társasága legyen, hiszen még a vele egy házban élő, de a világban mozgó lányától is távolságot kellett tartania. **Tibor** életét is megnehezítette érettségiző lányának bizonytalan sorsa, s erőt sugallva az íráshoz menekült: a karantén 100 napját minniesszéivel töltötte ki, melyek szellemi karbantartásom eszközeivé váltak.

Természetesen én is megírtam a magam karantén-naplóját, hogy keretet adjak a bezárva átélt napoknak, és napi 500-3500 lépésemmel megpróbáltam az izmimat is működtetni. Az életerőt adó családi találkozók elmaradása mellett eltolódott a szemműtetem, és a Kobajasival való zeneakadémiai est – Mozart Requiemje a férjem születésnapján - is elmaradt. Lemaradtam a tervezett szatmári kiruccanásról, Tündérkeresztanyám meghívásairól: a portugáliai és spanyolországi utakról, és nem lehettem az *Adriai tenger syrenaja* sem, amit Márti és Fecó kínált szülinapomra, pedig ezek hiányaimat – a repülést és a tengert - pótolták volna.

Gyermekeim, unokáim szeretetteljes jelentkezései, Tündérkeresztanyám *anzikszai*, Éva barátnőm napi-heti telefonjai ellenére is csak bezártság volt az, így hát nagyon vártam a lányok privát üzeneteit, Tibor napi elmélkedéseit, akik ezzel a a folyamatos párbeszéd illúzióját keltették, és tartották bennem a lelket. Bea és Réka levélkéikkel, könyv- és filmajánlataikkal, kedves szavaikkal, aranyos ikonjaikkal rám

pazarolták a túléléshez nekik is szükséges erejük egy részét. A *virtuális érintések* pedig kitöltötték a légüres teret. Újból bebizonyosodott: *juventus ventus!* - a fiatalság mint a szél! - miközben észre sem veszik, hogy milyen önzetlenek, adakozóak...Ezt díjaztam mindhármójuknak a Rákóczi-színekre felfűzött MAPAZSU aranyérmekkel, amit eredetileg kisunokáinknak találtunk ki, de most a köszönetemet hordozták.

Mindezen veszteségek miatt eredeti ötletem felemásan valósult meg, mert ez az időszak nem kedvezett a közös munkának. Kérésemre mindenki saját egyéniségének megfelelően válaszolt: Béla megvonta életútja mérlegét, s elhelyezett abban. Szabolcs a betegség miatt nem foglalkozott vele, de remélem, egyszer pótolja... Réka ifjonti hévvel először is megformázta gyarló munkámat - elvéve ezzel a fiam kenyerét -, aztán leállt, csak később simogatta meg a szívemet összegzésével. Bea hosszasan meditált a szöveg felett, aztán kedves sorokkal írt találkozásunk csodájáról. Közben persze finoman kicsit megcsipkedett, anélkül ő nem is lenne az, aki. Tibornak már nem is küldtem el a Párhuzamosokat – teljesen szétszedtem akkorra, hogy újrarendezem – de arra kértem, legyen részese visszaemlékezésével. Most ezek következhetnek....

Üzenetet kaptam. Nem a személyes profilomra, hanem a blogoméra. A személyesre már csak azért sem kaphattam, mert tizenéves korom óta elrejtettem azt, csak azok láthatják, akik legalább egy Facebook-ismerősömet ismerik. Ezt az óvintézkedést azután tettem, hogy a sokadik üzenetet kaptam harminc év körüli, nevük és profilképük alapján arabnak tűnő férfiaktól, akik megírták, hogy szép lány vagyok, és szeretnének jobban megismerni. A rejtőzködéssel a tolakodó üzenetek megszűntek. A blogom oldalára kaptam ugyan időnként üzenetet, de ezekben vagy további információt kértek egy konkrét blogon megírt témával kapcsolatban, vagy eladni akartak nekem valamit, mindenesetre egyikben sem kerestek személyes kapcsolatot velem.

Ezért volt meglepő az az üzenet, mely Martinák Jánosnétól jött, és a kapcsolatteremtésen kívül, úgy tűnt, nincs más célja. Tulajdonképpen több volt, mint meglepő, kicsit gyanús volt. Mert ha valami nem gyanús, akkor az már gyanús, ugyebár. És én, aki makacsul köztisztelettel kezdek annyi mondatot, még ha tudom is,

hogy helytelen, és aki a digitális világ közelségében nőttem fel, nagyon korán megtanultam nem bízni benne. Egyrészt azért, mert sosem lehet tudni, hogy a különféle oldalakon regisztrált profilok a valóságban kit takarnak. Ma is magam előtt látom egykori röhögő fiúosztálytársaimat, akik nyugdíjas néniként regisztráltak a közösségi oldalakra, és nagyon szórakoztatónak találták ezt az inkognitót. Pedig az efféle álprofilok még csak ártatlan kamaszos csínytevések másokhoz képest. Az évek során azt is megszoktam, hogy aki a neten keresztül lép először kapcsolatba velem, az általában valamit ki akar csikarni belőlem, és ez a valami számomra legtöbbször se nem kifizetődő, se nem vonzó. Például írnak, hogy ők nagyon élvezik a bejegyzéseimet, és melleleg igazán, de igazán bőrbarát kozmetikumokat árulnak, és én erről írok a blogomon mindenképp, fizetnek nekem érte pár száz forintot, és ez mindenkinek nagyon előnyös lesz. Ilyen és hasonló üzenetek tucatjával. Na, de visszatérek arra a bizonyos üzenetre, mely egyáltalán nem akart engem bőrbarát kozmetikumok reklámozására buzdítani, sem más egyébire. Látszólag nem akart ez az üzenet mást, csak kapcsolatot teremteni.

Bizalmatlanság volt bennem mégis, ami részben annak szólt, hogy valóban az írta-e az üzenetet, aki névvel, képpel megjelent mögötte, meg egy kicsit annak is, hogy mi a szándéka végül is a kapcsolatteremtéssel. Az üzenet maga rövid és kedves volt, Enikőként aláírva. Válaszoltam rá, akkor még nem tudva, hogy ez egy hosszú, rendszeresen rendszertelen levelezés kezdete, melyben valóban a kapcsolatteremtés és a kapcsolódás a cél.

Enikő hamarosan elküldte nekem egy könyvét is ajándékba, és már a legelején kérte, hogy tegeződjünk, ami számomra fontos lépés a közvetlen kapcsolat felé. Első néhány üzenete, melyben elmesélte, hogyan talált a blogomra, és magáról is megosztott néhány dolgot, szétoszlatta kezdeti gyanakvásomat, helyébe a csendes csodálkozás lépett. Enikő az életkora alapján nagymamám lehetne, de én nem szoktam hozzá, hogy nagymamák számítógép előtt üljenek, érdeklődjenek a digitális világ iránt, értéket lássanak benne. Márpedig Enikő a hetvenen túl talált rám, pontosabban először a blogomra. Mivel blogokat is olvas, sőt, neki is van egy

irodalmi témájú honlapja. Ezt olvasgatva egy olyan magyartanárt képzeltem magam elé, amilyen nekem is volt, és amelyet mindenkinek kívánnék: akinek szíve-lelke benne van az irodalomban és a tanításban is, aki nem nyom le senkinek a torkán semmit, hanem érdeklődést kelt és maga is érdeklődik. Az irodalom és az írás, melyek mindkettőnknek sokat jelentenek, lettek közös kapcsolódási pontjaink a továbbiakban is.

Ahogy lassan egyre többet tudtam meg Enikőről, rájöttem arra is, hogy addigi tapasztalatom, miszerint a nagy korkülönbség áthidalhatatlan szakadék két ember közt, nem egészen helytálló. Az idősebb emberekkel akkor nehéz kapcsolódni, ha makacsul abban a világban élnek, ami 20, 40 vagy 60 évvel ezelőtt létezett, a jelen iránt pedig nincs bennük érdeklődés. Ebből párbeszéd sosem születik, csak monológok, ilyen már sokszor tapasztaltam. Enikő azonban újra és újra rádöbbsentett, hogy a jelenben élve, a közös érdeklődésre építve létrejöhet a párbeszéd, akármennyi évtized is van köztünk.

Sokat jelentett nekem az is, hogy magyartanárként jónak találta az írásaimat. Azt hiszem, ő hamarabb hitte rólam, hogy blogbejegyzéseknél többet is tudnék írni, mint én magam. Első regényem születését és kiadását izgatottan kísérte figyelemmel, átnézte és véleményezte a kéziratot, és nagyon sokat jelentett az a biztatás és támogatás, amit kaptam tőle. Kezdeti apró, de számomra sokat jelentő sikereimnek velem együtt örült, és azóta is biztat, hogy megéri az írással foglalkoznom. Ez már csak azért is sokat jelent, mert rajta kívül ezt senki más nem teszi, gyakran még én magam sem.

Enikő azt írta, hogy az internet, a blogok - többek között az enyém - ablakot nyitottak neki a világra, új élményeket adtak. Adni azonban csak annak lehet, aki el is tudja fogadni, amit kap. Ő képes arra, hogy új dolgokat ismerjen meg, hogy a lehetőségeket keresse és lássa a világban, ezért is tud a mai napig annak aktív részese maradni. És ezért, bár idén a 75. születésnapját töltötte, lelkén nem fog az idő, mert aki kíváncsi marad, az fiatalnak is megmarad.

Nagy megtiszteltetés és hatalmas öröm ért, mikor Enikő néni többedmagammal engem is felkért, hogy írhatok pár gondolatot az újonnan készülő Párhuzamosokba. Idő hiánya miatt azonban az eredeti megvalósítás füstbe ment, pedig élvezetes lett volna végigkommentálnom az irományt. Elfoglalt időszakaimban az jobban is megy, mint az önálló alkotás. De megpróbálkozok vele, és meglátjuk, hogy mi fog kisülni belőle.

Hogy kicsoda Enikő néni? Hogy nem ismeritek? Őt igazán csak a szerencsések ismerik, mert vagy tanítványai voltak, vagy az irodalom által kötődött össze az életük.

És mindez hogyan is indult? Egy szép téli napon... kezdhethetném a hosszú mesélésemet tele kalanddal és izgalommal, no meg nem várt fordulattal. Az élet azonban ennél egyszerűbb. Egy kósza üzenet, ez váltott ki mindent. Erre azonban korábbi tapasztalataim miatt félve válaszoltam. Nem véletlenül nem mutatkoztam sokáig a blogolvasóim előtt sem. Enikő néni viszont nem adta fel, és az eltelt lassan másfél év óta rendszeresen levelezünk egymással.

Olyan, mint amilyen nagymamát én elképzeltem magamnak, és ezért is szeretek vele beszélgetni. Mert megért, ha könyvekről van szó, de ezen kívül is hasznos tanácsokkal tud ellátni. Érik már egy személyes találkozó, az ország két legtávolabbi pontján élve azonban ezt még nem sikerült összehoznunk. De ami késik...

Blogom lelkes követője, minden bejegyzésemet elolvassa, sőt már vett kézbe olyan regényeket is, amiket én ajánlottam vagy küldtem neki. Kedvence a könyv-film párosítások, ám mivel én inkább könyvpárti vagyok, így ezekből az ajánlókból hamar kifogytam. De örülök, hogy így is nagyszerű élményekkel tudtam bearanyozni a napjait. Hatalmas lépés volt tőlem, mikor elküldtem neki az azóta is átdolgozásra váró történetemet, a Tündérit. Miatta fejeztem be a gépelését, mert sokáig csak papír alapon volt meg ez nekem. Nem tehetek róla, én így sokkal jobban átlátom, de mégis az interneten vezetek egy blogot és nem egy újságnál dolgozom, a fene érti ezt. Engem is nagyon motivált az érdeklődése, és öröm volt újra elmerülni a képzeletem világában. És Enikő néni nem csak elolvasta, hanem javításokkal és ötletekkel ellátta azt a kéziratot, melyet két barátnőmön kívül még senki sem olvasott, még a tulajdon szüleim sem.

Nem csak én örvendeztettem meg őt írásaimmal, hanem a saját gyűjteményem is bővült Martinákné Kiskönyvtára köteteivel. Mindegyiket egy nemes alkalomra kaptam tőle, és még csak egyet olvastam el a háromból, de az nagyon tetszett. Szerintem hatalmas dolog, hogy magának ugyan és csekély példányszámban, de kiadta a történeteit, és nem hagyta porosodni a fiókban, ahogy az írások többsége végezni szokta. Mint ahogy az enyéme is szokták.

Sokat köszönhetek Enikő néninek, mert egy nehéz, egyetemmel teli és írásban szegény időszakban talált rám. Nem voltam sehol sem aktívan jelen, csak a tanulásra koncentráltam, de ő mégis megtalált, és a mai napig motivál abban, hogy alkossak. Bár amennyi mindent szoktam egyszerre csinálni, vannak olyan tevékenységek, amik háttérbe szorulnak, és sajnos az írás az egyik ilyen. Viszont, ha látom, hogy olvassa a könyvekről készült értékeléseimet, mikor egy-egy kedves üzenetet küld, megfordul a fejemben a gondolat, hogy lehet, hogy tényleg le kéne ülnöm írni úgy, hogy mellette nem csinállok mást. Csak a betűkre koncentrálnék, hisz ez teljes mértékben kikapcsol és feltölt. Majd ha lesz rá időm, mondogatom magamnak mindig. Viszont akkor már nem biztos, hogy ott lesz Enikő néni, hogy támogasson benne.

Köszönöm szépen a bizalmat, a kedves és bátorító szavakat. Remélem, még sokáig megörvendeztetjük egymást az irodalmi kincsestár remekeivel, legyen az saját iromány vagy akár más kiadott regénye.

Mapazsu-kapcsolat

2017 januárjában egy nagyon érdekes írásra bukkantam az interneten, „A Bátorkert rabja” című műre, ami önmagában is kellemes olvasmány volt, és tartalmazott a legfontosabb kutatásommal összefüggésben egy olyan reményszálat a Czóbel (Gyulaháza) és a Beck (Nyírbakta, Kántorjánosi és Téglás) családok között, amit érdemes volt felvenni.

Ekkor kezdtem levelezni Enikő nénivel, aki épp akkor egy szomorú hagyatéki ügy közepén küzdött az érzéseivel, én pedig félig megtörve nézegettem magam elé attól a sok mindentől, ami épp akkor vett körül. Számomra akkor is az volt a legnagyobb kérdés, írni, vagy nem írni, s ha írni, akkor miről.

Így kezdődött a kapcsolat, melyben Enikő, kinek velem egykorú fia van, szép lassan a barátom, támogatóm, pót-néném, tanárom lett. Elsősorban az lepett meg, hogy a generációs távolság ellenére, gyakorlatilag teljesen egy nyelven beszélünk, és hogy mindig és minden körülmény esetében is megértő és befogadó volt a gondolatokkal és kérdésekkel kapcsolatban. Küldtünk egymásnak írást, kötetet, így egy kicsit jobban megértettük magunkat és a másikat is.

Tagadhatatlan, hogy „*Az utolsó Hunyadi*” regényem megjelenéséhez kedves támogatásával és biztatásával jelentősen hozzájárult, ahogy jó érzés volt megküldeni számára a novellákat is, már ha azokat annak lehet nevezni.

A kapcsolat a koronavírus karantén alatt lépett egy magasabb szintre, amikor úgy döntöttem, hogy vállalva a kockázatot, különféle tartalmú, de túlnyomó részben politikailag kritikus esszéket kezdek írni. Enikő rendszeresen olvasta a gondolatokat, és még a kicsit eldurvult vagy nem illő mondataim sem tántorították el ettől. Számomra pedig nagyon fontos volt (és ma is az), hogyha egy írásomnál felvillan felvillan az emotikonja. Komolyan számítok mindig arra, hogy egy-egy írást előbb vagy utóbb elolvas, és tudom, ha lesz kérdésem, feltehetem neki.

Nyáron hatalmas megtiszteltetésben volt részem, a karanténbeli írásaim miatt kaptam tőle egy családi kitüntetést, amit a Bécsben kapott Ferenc József-rend mellett őrzök. Közben ő átszaladt egy szemműtéten, és mintha mi sem történt volna, továbbra is ott áll a Családjá élén és a barátai mellett, mert tudja, hogy az emberi kapcsolatoknál semmi nem fontosabb.

Enikővel személyesen még nem találkoztam, azonban úgy képzelem, hogy egy igazi szellemi szabadulóművész, egy erős, de kedves Anya és egy hűséges barát. Nem sok ilyen van az ember életében, hát még úgy nem, hogy a személyes találkozás még várat magára.

Életerejét és tehetségét írásban és mások támogatásában fejezi ki, ami az alkotó emberek kiváltsága, és ami örök életet biztosíthat, mert minden nap egy kicsit megváltoztatja az Életet.

Megtiszteltél Enikő, hogy írhattam a kötetedbe, és csak szólok, hogy mostantól az egyik kis szerzetes szobrocskámba beköltöztél. A szoborcsoport Kamakurában (Japán) a 736-ban befejezett Hasedera templomban található és „a mosolygó Jizok”-nak hívják. Magyarul dzsizóként említjük, aki Japán egyik legfontosabb bodhiszattvája, mert a gyerekek és a nők pártfogójaként, valamint az úton járók „védőistenének” tartják.

Enikő és én egy ideje kicsit azonos úton járunk, ami számomra megtiszteltetés.

PÁRHUZAMOS TÖRTÉNETEK

(Tisztelet a 75 éves Martinák Jánosné, Szász Enikőnek.)

Nem volt nekem önmagammal hetvenéves koromig soha semmi bajom. Első maradandó emlékem, hogy ülök a szülőház tornácán, előttem a szapulóasztal, mellette a szék, s én ceruzával kanyarítgatom az o betűt az irkába, de soha nem akar kikerekedni. Radírozom újra és újra, míg át nem lyukasztom az irkalapot. Tudtam, hogy előkerül a mogyoróvessző Lőrincz Mihály tanító úr kezében, aztán vagy tenyeres lesz, vagy körmös. A fenekest nem gondoltam megérdemeltnek, mégis azt kaptam másnap az iskolában. De ettől én nyugodtan aludtam.

Akkor is békében voltam magammal, mikor 1945-ben a nagytanító úr csupa elégséggel ajándékozott meg az év végi bizonyítványomban, tudva azt, hogy gimnáziumba készülök. Kell ennek a fiúnak az ajánlás, gondolhatta magában. Csak azt nem tudta, hogy akkor már volt egy másik iskolai értesítőm is a Debreceni Református Kollégium Gimnáziuma pecsétjével hitelesítve, s benne a visszavonhatatlan értesítés, hogy felvettek az első a. osztályba. Így hát nyugodtan alhattam.

Nem gondoltam rosszra akkor sem, amikor – 1953-at írtunk – és az Eötvös Lóránd Tudományegyetem egyik felvételi bizottságában megkérdezték tőlem: – miért egyházi iskolában érettségizett? – Én pedig gondolkodás nélkül rávágtam: – Mert ott nemcsak tanítottak, hanem neveltek is. – Később derült ki, hogy egyedül voltam az évfolyamon közepes érettségi bizonyítvánnyal. Ennek ellenére biztos voltam abban, hogy felvesznek, így hát nyugodtan aludtam.

Az sem billentett ki lelki egyensúlyomból, hogy utolsó államvizsgámon elégtelent kaptam filozófiából. Sőt, jól is esett, mivel gimnáziumi első érdemjegyem a fél év zárásakor rajzból elégtelen volt. Így a két összezsugorított érdemjegy keretbe foglalta felsőbb fokú tanulmányaim 13 évét. Nem volt okom éjszakai álmatlanságra.

Első, és mindmáig egyetlen fizetett munkahelyemen, a Magyar Rádió mezőgazdasági rovatában, az első két évben védett voltam. Magam vittem a gyakornoki státuszomat, azt csak én használhattam. Ha tehetségtelenség miatt kirúgnak, elveszítik a státuszt. Ha két év múlva véglegesítenek, a Tájékoztatási Hivatal és Vigyázó Piroska kormányzati gondozónk ott hagyja a státuszt velem együtt. Miért álmatlankodtam volna?

Nem mondom, volt bennem nyugtalanság, mikor ott a Rádióban elvittek olvasószerkesztőnek. Nem éreztem erre felkészültnek magam. Meg az, hogy cenzor, nem volt valami szimpatikus hangzású dolog. Kilenc éven át tettem a dolgom ebben a beosztásban. S nem gyűlöltek. Miért is lettek volna nyugtalan éjszakáim?

A kocsma pultja mögött pedig, mikor korkedvezménnyel elengedtek a Rádióból, s nyugdíjas lettem, tehát segítő családtagként fiam sörözőjében dolgozhattam, egyenesen jól éreztem magam. Úgy fogtam fel, nem változott semmi. Szinte riporterként kérdezgettem az embereket, mit kérnek? majd kérdeztem tovább. És az emberek válaszoltak, sőt újra jöttek, mert jól esett nekik, hogy szóba állt velük a csapos. Így telt el 13 év, miközben nyugodtak voltak az álmaim.

Egyszer persze mindennek vége szakad. Mindenkiel jóban voltam, csak a hivatalokkal, a hatósággal nem. Nem tudtam én megérteni, a kedves ismerős, talán barát, miért lesz egészen más, amint hatósági bőrbe bújik. Egyszer aztán mikor azért büntetett meg a Jánus arcú, mert egy kirakandó okirat az ajtó fölött volt és nem az ajtó mellett kiszögelve, és ugrott az ötvenezer, akkor szóltam a pultban dolgozó kollégának: – Szervusz pajtás, én most az ajtón kimegyek, de vissza már nem jövök.

Valóban nem mentem többet vissza. Két napig élveztem a semmittevést a pomázi kertben. Attól kezdve érkeztek a rémálmok, bekerített az alvatlanság. Tétlenségre kárhoztatva, mindössze hetvenévesen. Ki bírja ezt ki? És folyton folyvást megjelent ébrenlétemben, félálmaimban a szülőfalu, az utcánk, bigét játszó társaimmal, a ház, a pitvar, ahova soha nem sütött be a nap, mert a szomszéd elé építette az kukoricagórét, a ház végében a féleresz, amit nyári konyhaként

használtunk, amíg a szomszéd egy méternyire építette a saját telkére a disznóólat, aztán már sem a büzt, sem a legyeket nem viselhettük el. De megjelentek a jó szomszédok is, akik arra tanítgattak gyermekként, miként kell elviselni ezt a világot. Mi lett velük, mi lett gyermekeikkel, léteznek e még? Gondolatban mindig velük voltam álmatlan éjszakáimon.

Egyik hajnalon váratlanul kitisztult az álomkép, s megjelent előttem tisztán, fénylően az utca, a barátom, Bíró, Lajcsi, akivel együtt csavarogtuk végig a vasárnap délutánokat. 10 évesek voltunk. A háborúnak lassan számunkra vége, az oroszok már a kert alatt jártak, de ezt a falut és a környékbelieket is elkerülték a seregek. Mi meg azon tanakodtunk, hogy mulassuk az időt.

- Na fussunk! - mondta ki valamelyikünk.

- Merre?

- A Dán végre.

S már indultunk is. Végig a kis szatócsbolt mellett a sikátoron át az Alsó utcára. A harangláb mellett kötöttünk ki, amit az összedülő fatorony gerendáiból kalapált össze Milák János ácsmester 1915-ben. A kis- és a nagyharang szégyellte is magát, hogy távol a templomtól ilyen tákolmányban kell fészkelnie. Az Alsó utcán jobbra fordultunk. Futottunk tovább, kerülgetve a korzózó párokat. Rég nem volt eső, száraz földön sétálhattak a fiatalok, nyugodtan kártyázhattak a kiskapu mellé kitett kisasztalon a felnőtt, a harcból már kiöregedett férfiak, trécselhetek az asszonyok, eldöntve a világ dolgait. Ahogy szaladtunk, felvertünk egy kis port a kártyások orra alá.

- Jöhetne már az a kövesút - mondta az egyik, mivel Tunyog felől a kéri határnál megállott, innen a faluba csak földút vezetett.

- Háború van - Bólintott rá Vincze János, aki bíró is volt, neki tudni kellett, miért álltak le az útépítéssel 1942-ben, pedig egy rakás követ odahordtak a falu határához. Egyszer csak az útépítőket besorozták, s vitték utásznak, túl a Kárpátokon a nagy Oroszországba.

Ismertük mi ezeket a beszédeket, így hát szaladtunk tovább.

- Állj! - kiáltotta Lajcsi, s hirtelen megtorpantunk.

- Ki lakik itt? - kérdezte, szerintem feleslegesen, mert úgy is mondtam volna:

- Nagy Gyula bátyám a kurátor, a felesége Barát Emi néném, Gyurka az ismétlődőbe jár és Irénke, most ment a nagyiskolába, tehát negyedikes az elemiben.

Ha nem tudtam volna mindent pontosan, akkor kétszer kimaradok a kérdezéssel, s mindig nekem kell válaszolni. De így Lajcsin volt a sor. Egyforma nádfedeles házak sorjázta, éppen egyikük kapujában stoppoltunk le.

- Vincze Zsiga bácsi, az Amerikát is megjárt ácsmester, most meg kocsmáros a Hangya szövetkezet boltjában. Nemrég malmos is volt a malomszegi öreg malomban, de azt lebontották. Ez már több volt, mint mondani kellett volna, de barátom alaposan utána járt mindennek. Aztán folytatta:

- Zsiga bácsi felesége Szabó Mária, három felnőtt fiuk van. Vincze Laci bátyám szintén ácsmester, Kálmánnak Szalkán könyvesboltja van, Sándor a legfiatalabb, s mikor megnősült, a két hozományból rőfös boltot vettek Fehérgyarmaton.

Nemsokára megérkeztünk az utolsó házig. Baloldalon lakott a gátőr, Cellár József a Vízügy zöldkerítéses portáján. Szemben vele a kenderáztató kis tó, amit az 1900-as évek elején ástak ki, hordták a jó agyagos földet a Szamos új töltéséhez. Mikor aztán megtelt a gödör vízzel, ebbe áztatták a kendert nyaranként a környék lakói.

Futásunk alatt 16-szor álltunk meg. Lajcsi kétszer tévedett, én egyszer. Így tanultuk meg a falut.

Ezt az ismeretet, ami még maradt belőle nem tarthatom meg magamnak. Elkezdtem leírni, pontosítani, kérdezgetni elérhető barátokat, volt szamoskérieket. Egyszer csak kiderült: milyen sok telefon van a faluban! És itt van előttem az internet, ha megtanulom kérdezni, elmondja nekem a telefonszámokat. Alig kezdtem el a telefonálgatást, rábukkantam egy közösségi oldalra,

az iwíw-re. Csak csodálkoztam milyen sok falumbelinek van számítógépe, ahol fényképeket is közre adtak. Kezdett kinyílni előttem a falu, a világ.

Hívtam telefonon Bíró Lajcsi barátomat, aki nemrég vonult nyugdíjba a BKV (Budapesti Közlekedési Vállalat) egyik vezetői székéből.

– Lajcsikám, fussunk egyet.

Nem értette, Messze volt tőle a gyermekkor. Futni meg már nem akart. Hivatalból tudta, ha elment előtte a villamos, hamarosan jön a másik. Végig futotta úgy is az életét, most már ideje megpihenni.

Egyedül maradtam tervemmel. Nem baj, meglesz az így is. Sőt. Ne is ragadjunk le a háború körüli Szamoskérnél, nézzük meg, mi történt azóta? S elkezdtem gondolatban menni házról házra, portáról portára. Ahogy a telefonszámokat meg tudtam szerezni.

Mindjárt a falu kezdetén születtem, a 6-os számú házban. Tudtam, hogy a szomszédom idős házaspár. A feleség osztálytársam volt, a férj bátyámmal egyidős, tehát hárommal előz. Azt is tudtam, hogy őket csak akkor érem el, ha egyszer hazamegyek, s pótolom a telefonon elérhetetleneket. De mit ad isten: Hozzájutok a lánya mobil számához. Csöngetem. Sokáig csöng, mire felveszi.

– Jaj, Béla bácsi, ne haragudjon. Éppen edesékhez megyek, s a biciklin nem tudok telefonálni. De már itt is vagyok, nyitom a kisajtót.

És hallom, hogy már benn van a házban, köszön, zörgés a telefonban. Ismét beleszól:

– Itt van még Béla bácsi? Adom az aput.

Ismerős férfihang hallózik.

– Szervusz Zoli, Bán Béla vagyok.

– Kicsoda? Ismerlek én téged?

– Hogyne ismernél, a szomszédod. Bán Jani öccse, a keresztapád fia.

– A fene egyen már meg, ha itt vagy a szomszédban, miért nem jössz át.

– Hogy mennék, mikor 300 kilométerre vagyok tőletek.

– Hát én azt hittem, hisz olyan tiszta a hangod, mintha itt lennél.

Aztán folytatjuk a beszélgetést, elmondja nyomorúságát, hogy két bottal még el tud menni az udvar végébe, csak a felállás megy nehezen, Fél órába is beletelik, mire felküzd magát a székről. De Annus, a felesége még ezt sem tudja megtenni. Azért is megy hozzájuk Erzsike, a lányuk, hogy reggel kiemelje anyját az ágyból, aztán a házban, vagy ha már ki lehet menni a tornácon elhelyezze, estére pedig visszategye, miközben kiszellőztette az ágycsészét.

– Látod, ilyen nyomorú lett az életünk. Mennyit fagyoskodtam a Zetor traktor nyitott fülkéjében, s itt az eredménye.

Előttem pedig megjelenik a két hetven feletti szomszéd, meg a sok időssé lett ember, akik kénytelenek feladni a büszkeségüket, ha élni akarnak. Én pedig arra készülök, hogy mindezt papírra vessem, könyvbe fűzve közre adjam. S még a kérdezgetéssel is, csak az elején tartok. Vajon bele fér e ebbe a könyvbe, ha elmesélem Tóth Bandi bátyám szavait visszaidézve, hogyan kell gyökerestől kivágni az öreg diófát? A falu leghíresebb favágója volt Tóth András. Nem is volt egyebe, mit a szerszámai. S hogy legyen valami kis mag is a tyúkoknak, feles művelésre vállalt földet az öreg Gátinétól. Édesanyám meg végre elhatározta magát, kivágatja a Szamos töltése alatt a nagy diófát. Meg is volt az egyezés: a törzs, az erősebb ágak és a gyökér a gazdáé, a gally a favágóé.

Otthon voltam éppen, mint a Falurádió kiküldött riportere. Fel is vettem magnóra a műveletet. Tóth Bandi, fiával, Lacival előbb körbe járták a fa alját. Nézték az ég felé, és ahol a lomb elfogyott, ott taposták körbe a földet. Idáig érdemes lemenni a gyökerekért. Csakhogy a fa nyugati koronája a töltés felett volt. A Szamos gátját pedig nem lehet megbontani. Bizony, ott a töltés tövében meg kell állniuk, mélyre ásni, és a föld alatt elvágni a vezető gyökereket. Az marad az enyészete. Mikor pedig kijelölték a vágás helyét, a törzstől egy méterre körbe ásták a földet. Ha addig nem találtak gyökeret, ástak tovább. Egyszer csak megjelentek a nyers barna főgyökerek és sugárban távolodtak el a fától. Az összenövés előtt kibontották azokat, mindössze két ellentétes irányút hagytak érintetlenül. Éles baltával elválasztották őket a törzstől. Aztán

vissza az ásót és követték a gyökér vonalát, egészen a kitaposott részig. De ott már csak a vékony gyökércsomók kapaszkodtak a földbe, azokat úgy is ott hagyták volna. Ezt a főgyökeret letisztították, elvágták a másik végén is és kiemelték a négy-öt méteres gyökértörzset, ami akkora volt, mint egy kifejlett akácfatörzs. Minden elágazó gyökérrel végig vitték ezt a műveletet, csak az ellentétes két tartóág maradt a helyén. Ekkor jött a legnehezebb rész. Ásni, ásni egyre lejjebb a karógyökér körül, amely a fatörzs földalatti meghosszabításaként egyenesen hatol le a föld mélyébe. Úgy három méter mélyen lehettek, mikor előkerültek az éles fejszék. Könnyű dolguk volt, itt már elvékonyodott és szerteágazott a gyökérkaró. Ekkor a fiú felmászott a fára, jó magasra és egy középső, az égbe törő ágra rákötött egy hordókötelet. Kihajította az ágak között, lemászott és édesapjával kihúzták a kötelet abba az irányba, amerre akaratak szerint dőlni fog a fa. Bandi bácsi visszament és az ellentétes irányban futó gyökérsugár túlsó végét elvágta, a közelebbihez nem nyúlt, az adta a biztonságot. Pihentek egy kicsit, embereket hívtak, s öt-hat markos ember húzta a kötelet, miközben ordították: – dől a fa! Akkor már ott volt a töltésen a fél falu, nézték, ahogy egyszer-kétszer megbillen a fa, majd mikor lassan, méltósággal, nagy reccsenések között valóban dőlni kezd, a húzó emberek eldobták a kötelet, s ugrottak ki a veszélyzónából.

Így hát nemcsak a kéri emberek élete, elmúlása került be a Szamoskéri harangszó című könyvbe, hanem egy másik életé is, „aki” egy évszázadon át szolgált gazdáit.

Az adatgyűjtés évei alatt annyi öröm ért, hogy az elmondhatatlan. Rátalálni valakire, aki része volt gyermekkorodnak, netán még beszélni is vele. És nyíltak ki az emberi lelkek, a boldog, vagy gyötrelmes életek. Volt, akit a faluban, volt, akit – panelbe kényszerítetten – valamelyik környező kisvárosban találtam meg, de gondolatban elmehettem Nagykanizsáig, vagy még tovább, egészen Kanadáig. Volt, akiről lemondtam, hiszen oly régen, még az ötvenes évek elején elhagyták a falut, megtalálni őket az ország fővárosában szinte lehetetlen. De ekkor a szerencse mellém szegődött, és hittem: semmi nem lehetetlen.

Egy asszonyt kerestem, a velem korú Tóth Elzát. Testvérei nem tudták merre él, nem tartották vele a kapcsolatot. Annyit sikerült megtudnom, hogy férje, Gábri Albert nem kívánatos ismerettség a szolid, református család számára. Az internet segítségemre sietett: megtaláltam a férjet. Aki nem is akar ki. Cigány festő, írja a világ tudója, SZOT díjas, a Kieselbach galériában is jegyzett festőművész. Órákat töltöttem el a monitor előtt, mindent végig néztem, ami Gábrival kapcsolatos. Azt is tudtam, hogy pár éve meghalt, de hogy hol élt, merre lakott, van-e családja, mi lett az egyébként csípőficamos feleségével, arról semmit ne írtak a világhálón. Már-már feladtam, mikor találtam egy nevet. Egy időben tanítványa volt Lantos György festőművész. Immár őt kezdtem el kutatni. Találtam is egy telefonszámot. Rajta!

Bemutatkoztam, s kértem, segítsen rátalálnom a Gábri család tagjaira, mint a festőművész egykori tanítványa, talán tud róluk valamit?

– Milyen célból keresi őket?

– Szülőfalum monográfiáját készítem. Mindenkit próbálok megkeresni, aki a második világháború környékén a faluban élt. Márpedig Elza, a feleség innen származik.

– Melyik is ez a falu?

– Szamoskér.

Pillanatnyi csend. Már féltem, hogy leteszi a telefont. De nem. Csak a hangját halkította le, szinte suttogva mondta:

– Az édesanyám is Szamoskéren született.

Szinte felordítottam. Tudtam, aranyat találtam.

– Hogy hívják az édesanyját?

– Tóth Vilma a leánykori neve.

Nem emlékeztem, nem tudtam azonosítani. Kérdeztem hát tovább:

– Kinek a lánya?

– Tóth Bálint az édesapja. – Mikor a bizonytalan szünetben rájön, hogy még mindig nem vagyok képben, hozzáteszi: – hívó Tóth Bálintnak nevezték a faluban.

Már tudtam! És olyan boldogság lett úrrá rajtam, hogy fojtogatott a sírás. Hát mégis megleltem ezt a családot? Akiról szinte semmit nem tud már a mai falu. 1952-ben szedelőzködtek, eladtak mindenüket, vonatra ültek és meg sem álltak Budapestig. A házaspár és a négy gyermek, tizenöt éves volt a legfiatalabb. Egyedül Zsuzsikától, a legkisebbtől váltak el, akinek a sírját még egyszer beültették élő növényekkel.

Talán a könyvben meg sem írtam távozásuknak igazi okát. Most megteszem.

Tóth Bálint parasztpredikátor volt. Egy akkor még nem engedélyezett egyházat szolgált, a baptistának még nem volt gyülekezete, de volt követője, két-három ember minden környező községben. Akik a hétvége valamelyik napján összegyűltek egy házban, leginkább Kristin Albertnénál, de ha nem, akkor a predikátor, hívő Tóth Bálint kicsiny, nádfedelel házában. Bálint prédikált, hosszan énekeltek, igazán a reformátusok által kiadott bibliát használta a predikátor, az énekeskönyv is református volt. De ennél többet is tett: megkeresztelte a felnőtként csatlakozott híveket, valamint a 20. életévét betöltött fiatalokat, így saját gyermekeit is. A keresztelő látványos volt, nem tudták titkolni. Ugyan nem jelentették be előre, nehogy a református egyház a törvény embereivel megakadályozza, de valaki mindig meglátta őket, s utána jött a fenytés. A keresztelő ugyanis a Szamos folyóban történt. Ott, ahol már elég mély, legalább derékig érő a víz, ahol alá tudott merülni, s egy percig a víz alatt maradni a keresztelendő hívő. Egyik nagy egyház sem tűrte létezésüket. Kocsis János tiszteletes szenvedélyes prédikációban ítélte el cselekedetüket, az esperes pedig a csendőröket is rájuk küldte egy-egy látványos alkalom után. S mikor azt hallották, hogy a főváros egyik kerületében templomuk is van a baptistáknak, s hivatalosan működhetnek, menekülni akartak a zaklatások elől.

Volt egy másik ok is, ami döntésre bírta őket.

Ádám fiuk megszerezte a segédlevelet a fehérgyarmati szakiskolán. Műszerész lett, s amint oktatói mondták: kivételes ügyességű műszerész. Csakhogy azon a környéken nem ment vele semmire. Nem volt műszer, amit gondozni kellett volna. Budapesti kapcsolatuk pedig ígérte: egy héten belül munkához jut a fiú, hiszen ez az egyik legkeresettebb szakma a városban.

A Lantos Györggyel történt beszélgetés után természetesen mindhárom lánnyal, Vilmával, Etelkával és Irénkével beszéltem, hiszen megnyíltak az elérhetőség csatornái. Egyedül Ádámot nem érhettem el. Nem azért, mert Kanadában élt, még 1956-ban hagyta el az országot. Agyvérzése után már nem lehetett vele szót váltani.

Már majdnem a falu portáinak közepén jártam, mikor visszatértem az 56-os számú udvarra. Kitől kaphatnék segítséget, hogy a fejemben lévő homályos kép kitisztuljon? Hiába kérdeztem az éppen ott lakó Kovács Sanyit, tőlem két generációval fiatalabb lévén semmit nem tud a régműltről. Amit tudtam csak az, hogy egy Szász nevű család lakott ott, és erről a portáról indult el a maig élő legenda, az első felsőfokú diplomát szerzett diák, egy szegényember fiaként. Először unokatestvéremet, Bíró Barnát kérdeztem telefonon, őket csak egy ház választotta el ettől a portától. De ő már betegsége miatt nem tudott beszélni. Mutogatásából a feleségével közösen megfejtettük, hogy a kisbíró élt ott, aki kidobolta a híreket. Hívtam hát az élő lexikonomat, aki legtöbbször tudott a faluról, az emberekről. Kocsis Attila, a lelképásztor Kocsis János fia mondta is azonnal:

– A lánya családját próbáld meg elérni. Szász Piroska a mátészalkai Bíró Bertalan felesége volt, gyermekei közül valamelyik most is ott él a faluban.

A Bíró porta már kihalt, a házat elbontották, s összeolvasztották a Soós udvarral, s az akkor már a falu közösségéé volt. De eligazítottak, hogy leányuk, Elza az új telepen, az Ady Endre utcában élt, s talán valamelyik gyermekük ott található. Nem emlékszem már, hogy a faluban ki vezetett nyomra. Kaptam egy nyíregyházi telefonszámot, Héjjas Béláné, Kovács Viola telefonját. Ettől kezdve kinyílt a világ. Miután Violától, majd hűgától, Ibolyától mindent megtudtam, ami Szász Piroska családjára vonatkozik, azonnal, még 2009 februárjában hívtam egy sárospataki telefonszámot.

– Halló! Martinák Jánosnét, Szász Gusztáv leányát keresem.

– Bizony, én vagyok egyik leánya, Enikő, Szász Enikő Zsuzsanna, de az előbbi nevet használom.

Nem gondoltam akkor, sok száznyi barátságos telefonbeszélgetés után, hogy először szólunk egymáshoz, de még évekig, ma már tudom tíz évnél is tovább fogunk a legjobb barátok egyikeként, rendszeresen beszélgetni. Elgondolom, mi tartott tartósan össze bennünket, s tart ma is életünk végéig. Mondhatnám, egymás tisztelete, gondolataink közös értelmezése. Ezek is természetesen. De van egy megtörhetetlen kapocs: Szamoskér! Szülőfalu nekem, szülőfalu pótló, az emlékeket meghatározó község Enikőnek. Miként volt ugyanaz drága testvérének, Szász Leventének, aki versben is emléket állít a községnek, ahol gyermekkori barátja volt minden ismert fücsomó, bokor, gyümölcsét kínáló körtefa és sok barátságos ember.

Szász Levente: Emlékezés a gyermeki tájra

Gyermekségem elveszett tájai,
széljárta füzesek, porfelhős falvak,
idézzétek ma nekem a múltat,
a futkosó és játszi kisfiút,
ki voltam akkor, mint a lepke,
ma titkolt, édes bánat súlya nyom.
- Gyermeki táj! Még egyszer elfogadsz-e
fiadnak, és ringatsz áldott karodon?

Úgy gondoltam rád már, mint az ázott
őszi ösvények fáradt vándora,
- mert öledből elsodort az élet,
s az idegen táj mindig mostoha!
- De eszmélek már az ájulásból,
s mint ki beszélni, szólni most tanul,
úgy emlékszem a gyermeki tájra,
repeső szívvel, s nyughatatlanul.

Vallok rólad, mert kicsordult a szív,
s a te szavaid élnek a számon.
Szelíd Szamoskér, nyakas Debrecen!
Segíts, ó segíts meg talpra állnom.
Szép szülőföldem, távoli hazám
hadd írjak rólad szépet és igazat,
ölelj karodra, légy kegyes hozzám,
s fogadd szerető, növvő fiadat!

Egy szinte nincstelen községzolga unokája és egy majdnem nincstelen parasztember fia így ölelkezik most össze, mikor történetük párhuzama, a törvényeket is meghazudtolva mégis találkozik.

Mindezek után nehéz azt mondanom, hogy 2020, fennállásom 75. éve a veszteségek ideje volt, miközben - életem harmadik szakaszába érve - megint fordulóponthoz érkeztem. A világ egyre kaotikusabbá válik, a körülöttem csapkodó feljelentések mérhetetlen keserűséggel töltenek el. Társam elvesztésével magamra maradtam, a rendszeres tanítást – még 70 évesen -

abbahagytam, mert én jobban lelkesedtem, mint a hozzám járó ifjak. Fogyóban grafomániám is, már csak a *félbe-szerbe* hagyott ötleteimet szeretném még megírni.

Végső soron nem lett ez az év olyan rossz! Júliusban és októberben megszabadultam a vastagra duzzadt szürkehályogjaimtól, a szokottnál több időt tölthettem Mártiékkel, megünnepelelhettem fennállásának fél évszázados évfordulóját, megismerhettem Matyi Esztóját. Részesem voltam a Zempléni Fesztivál nyitókoncertjének, meglátogattak a Nővéremék, villámlátogatáson én is jártam Egerben, Miskolcon, Gödöllőn, Hatvanban, Kőkapun és a Sashegyen, meglátam a Tisza-tót. Jancsi túlvilági sugallata alapján a napi sétáimat sem blicceltem el, és a sok-sok új regény és film feltöltött új élményekkel. Csak a mindennapos emberi kapcsolataim szűkültek le nagyon, a bezártság leszoktatott a meghitt találkozásokról. Mivel Bélával és Szabolccsal hasonló életperiódusban vagyok, ritkábban csordogáló emiljeikkel felsejlik a jövő. De a lányok és Tibor bejegyzéseikkel még várakozásra készítettek, örömforrások, személyes üzeneteikkel pedig megszépítették a mindennapokat, ellenpontoszták a szomorúságot. Örülök, hogy ebben a felgyorsult világban még ők nem fogytak el...

Hogy is van ez a párhuzamosokkal? Találkoznak a végtelenben, vagy csak az egyenesek futnak egymás mellett? Mindenki a maga vonalának rabja, vagy képes kitekinteni az útitársakra? Megéli-e az ember ezeket a végtelenbeli találkozásokat, vagy csak elfogadja az axiómák igazát és folytatja a maga száguldását? Net-barátaim bizonyítják: vannak érintések, hogy aztán az egyenesek újra nekilóduljanak a maguk útjának és a további végtelenekben másokkal találkozzanak. Hát most így vagyunk együtt, és mégis külön, mert a párhuzamosok is csak egy-egy pillanatra találkoznak a végtelenben, aztán elfutnak egymástól. Talán ez sincs már nagyon messze, hiszen mi heten életünk más és más periódusában vagyunk, nem tudni, meddig cipeljük magunkkal a felesleges ballasztokat. Mégis ők jelentik most számomra az univerzum nagy ajándékait, ameddig megőriznek, élvezem őket, és örülök, hogy még ezt megélhettem!

Mert a vírus miatt – meg talán amúgy is – 75 évesen többnyire virtuális élmények vesznek körül. Napi rendszerességgel csak petrarcai körömet rovom a Sulikert fáin *alatt*: „*Magamban, lassan, gondolkodva járom / az elhagyott, a pusztá néma tájat / s szemem vigyáz, hogy arra most ne járjak/ hol a homokban emberé a lábnyom....*” De nem vagyok egyedül, Sárospatak minden pontja közül itt érzem magamhoz legközelebb az én kis világomat. Látom 17 éves magamat, amint a Diáknapokon a Kossuth kollégium előtt gondtalanul viháncoltam gimnazista társaimmal, látom a lenézett kollégiumi

nevelőtanárt, aki ide menekült, ha valami bántotta. Körülöttem vannak azok a fák, amelyek Márti kocsija felett *bólintgattak*, s itt szaladgálnak a hajdani bodobácsok mai utódai, akiket kis piros kezeslábasában Peti terelgetett. Időnként megölelgetem azt a fát, amelynél Jancsi rosszul lett, hogy aztán már ne tudjon soha lábára állni...S mert a kert öreg fáin mellett frissen telepített újak nőnek, eszembe juttatják kisunokáimat, akik ugyancsak felfedezték ezeket a piros bogarakat, kisebb és nagyobb kerékpárjaikkal a rejtett ösvényeket is bejárták, és csokolommal köszöntötték *Zsuzsi nénit* és Kazinczy Lajost, *Papuska barátját*. Közöttük rovom *a végtelent* formázó köreimet, mert egy szobor, egy kő, egy fa jut itt a szellemeknek is...

Lassan kifelé megyek én is az életemet egyre halványabban jellemző aktivitásból, elérkezem a puszta szemlélődéshez és lezáráshoz, amikor majd *kiülök szíves küszöböm elé és hallgatok...*- ahogyan azt mestereim egyike, József Attila tanácsolja -miközben változatlanul ott zizeg majd körülöttem – de nélkülem - a világ a maga szépségeivel és új csodáival...